

LISTY DO REDAKCJI

Odpowiedź na recenzję Wandy Jarząbek, Niewykorzystana szansa? Recenzja z tomów dla okresu PRL serii wydawniczej „Polskie Dokumenty Dyplomatyczne”, redaktor naczelny Włodzimierz Borodziej, „Dzieje Najnowsze” 2012, nr 3

Czytelnikom „Dziejów Najnowszych” należy się wyjaśnienie: Wanda Jarząbek napisała recenzję po wytoczeniu Polskiemu Instytutowi Spraw Międzynarodowych (wydawcy serii) procesu sądowego o zapłatę honorarium za przygotowanie dla PISM tomu *Polskie Dokumenty Dyplomatyczne 1978*. Pomimo wielokrotnego przekładania terminu realizacji i wszelkiej pomocy udzielanej Wandzie Jarząbek przez Instytut nie była ona w stanie przedstawić projektu tomu, który — zdaniem zamawiającego — kwalifikowałby się do publikacji. PISM, pragnąc wybrnąć z sytuacji, proponował zatrudnienie współredaktora, poprawienie we własnym zakresie błędów popełnionych przez Wandę Jarząbek lub wypłatę obniżonego honorarium. Niestety, na jakiegokolwiek propozycje ugody recenzentka się nie zgodziła. Wanda Jarząbek pozwała natomiast PISM do sądu, domagając się natychmiastowej wypłaty honorarium. 22 października 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ogłosił wyrok oddalający pozew w całości, w uzasadnieniu zaś stwierdził, iż „pozwany wykazał, że oddane dzieło nie nadawało się do publikacji w żadnym fragmencie”. Wyrok nie jest prawomocny, a Wanda Jarząbek złożyła apelację. Jako dowód w sprawie tym razem załączyła recenzję (która opublikowana została w tygodniu poprzedzającym pierwszą rozprawę sądową).

Wanda Jarząbek publikowała w 2008 r. recenzję PDD, w której nie było ani jednej krytycznej uwagi na temat serii¹. O pierwotnie pozytywnym stosunku recenzentki do serii świadczy też fakt zawarcia przez nią w lipcu 2008 r. umowy o dzieło dotyczącej przygotowania tomu PDD 1978. W 2012 r. Wanda Jarząbek diametralnie zmieniła swoje zdanie — w sytuacji opisanej powyżej.

Tyle o kulisach tekstu. Czytelnik sam oceni, czy oczekuje od działu recenzyjnego „Dziejów Najnowszych” rzeczowej oceny omawianej publikacji, czy woli być nieświadomym świadkiem procesu sądowego, poznającym wyłącznie argumenty jednej strony, wresz-

¹ W. Jarząbek, *Polskie Dokumenty Dyplomatyczne 1972, 1973 i 1974*, „Rocznik Polsko–Niemiecki” 2008, nr 16.

cie — czy w wypadku recenzentki, będącej jednocześnie powódką nie zachodzi konflikt ról społecznych.

Przechodząc do treści recenzji — zawiera ona wiele sformułowań, z którymi redakcja PDD nie może się zgodzić, ponadto kilka opinii, o których można dyskutować, choć przedstawione zostały jako dowody rzekomo popełnionych przez redakcję PDD błędów.

Ograniczymy się jedynie do zwrócenia uwagi na najbardziej oczywiste przykłady informacji wymagających sprostowania:

Z recenzji wynika:

- jakoby redaktorzy tomów nie otrzymali instrukcji wydawniczej. W rzeczywistości każdy z nich taką instrukcję otrzymał (recenzentka również, co potwierdziła w późniejszej korespondencji kierowanej do PISM);
- jakoby tom PDD 1976 przed publikacją nie był oceniany przez członków Komitetu Redakcyjnego serii PDD. W rzeczywistości tom był poddany ocenie Komitetu na posiedzeniu 28 marca 2008 r. (spotykając się z bardzo pochlebnymi opiniami), a informacja na ten temat jest dostępna na stronie internetowej PISM od ponad czterech lat;
- jakoby redakcja PDD nie nawiązała współpracy z IPN. W rzeczywistości pracownicy redakcji prowadzili w Archiwum IPN kwerendę na potrzeby kolejnych tomów PDD;
- jakoby w tomach brakowało dokumentów na temat rozmów z parlamentarzystami i kongresmenami, m.in. dokumentów z rozmów z Eugenem Selbmannem i z Egonem Bahrem. W rzeczywistości odnośne dokumenty znajdują się w recenzowanych tomach²;
- jakoby tomy PDD 1972 i 1973 nie były recenzowane. W rzeczywistości każdy z tych tomów miał dwóch recenzentów.

Niezrozumiała jest krytyka Wandy Jarząbek w sprawie dokumentów dotyczących spotkań sekretarzy partii komunistycznych na Krymie. W recenzowanych przez nią tomach znajdują się wszakże dokumenty na temat tych spotkań³. Również Wanda Jarząbek osobiście opublikowała (lata temu) dokument ze spotkania krymskiego w roku 1972⁴. Jak widać, nie przeszkadza jej to jednocześnie twierdzić w recenzji, że dokumentów dotyczących tych spotkań w ogóle nie sporządzano.

Niezrozumiałe są także informacje recenzentki na temat rzekomych błędów w podawaniu miejsc wcześniejszych edycji. We wstępie do PDD 1976 redaktor poinformował, że dwa dokumenty dotyczące stosunków polsko-francuskich zostały opublikowane w pracy Dariusza Jarosza i Marii Pasztor. Wanda Jarząbek stwierdza, że publikacja ta „jest monografią stosun-

² Jako przykład zob. P. M. Majewski (red.) *Polskie Dokumenty Dyplomatyczne 1973* (dalej PDD 1973), PISM, Warszawa 2006, dok. nr 104 (rozmowa Piątkowskiego z Selbmannem); P. Długołęcki (red.) *Polskie Dokumenty Dyplomatyczne 1976* (dalej PDD 1976), PISM, Warszawa 2008, dok. nr 5 (rozmowa Gierka z przewodniczącym frakcji parlamentarnej SPD), dok. nr 30 (rozmowa Piątkowskiego z Selbmannem); również PDD 1973, dok. nr 168 (rozmowa Szlachcica z Bahrem). Zob. też PDD 1976 dok. nr 47, 164 i 213 — poświęcone wizycie delegacji Kongresu USA w Polsce i wizycie delegacji Sejmu PRL w USA, czyli sprawom, które zdaniem Wandy Jarząbek nie są udokumentowane w tomie.

³ Zob. PDD 1973, dok. nr 131 (*wystąpienie I sekretarza KC PZPR na spotkaniu przywódców partii komunistycznych na Krymie*).

⁴ Porównaj W. Jarząbek, *Na marginesie koordynacji polityki krajów bloku wschodniego wobec „Ostpolitik” RFN*, „Rocznik Polsko-Niemiecki” 2001/2002, t. X.

ków polsko–francuskich i nie ma w niej aneksu z dokumentami (dokumenty są omawiane i cytowane)”. Rzeczywiście praca ta nie ma aneksu, ale nie oznacza to, że brak w niej fragmentów (cytatów) z dokumentów zamieszczonych w PDD 1976. Jednak żeby to stwierdzić, nie wystarczy sprawdzić, czy monografia „ma aneks”, tylko należy ją przeczytać — do czego swoją drogą zachęcamy⁵.

Kuriozalnie brzmi informacja Wandy Jarząbek, że tomy powinny być lepiej recenzowane. Recenzentka była w ostatnich latach wewnętrznym recenzentem trzech spośród recenzowanych aktualnie przez siebie tomów (nie zgłaszała wówczas żadnych krytycznych uwag co do zasad edycji). Aktualnie uwagi takie zgłasza, przecząc swoim wcześniejszym opiniom. Jeśli zaś pisząc o lepszym recenzowaniu, Wanda Jarząbek ma na myśli publiczne recenzowanie serii (w czasopiśmie naukowych), to po lekturze jej recenzji nie sposób się z tym stwierdzeniem nie zgodzić.

Redakcja zgadza się z dwoma zarzutami z czternastostronicowej recenzji: jeden dotyczy rozwinięcia skrótu SALT (rzeczywiście zamiast Armaments winno być Arms), drugi zaś — numerów dokumentów podanych we wstępie do PDD 1976 (powinno być 180 i 193, a nie 179 i 192).

Dziewięć recenzowanych przez Wandę Jarząbek tomów to efekt pracy wielu historyków — łącznie ponad 2800 dokumentów, prawie 5 tys. przypisów i kilka tysięcy informacji biograficznych w indeksach osobowych. Na ponad 8 tys. stron druku znalazła recenzentka/powódka dwie drobne nieścisłości. Życzymy jej, by kiedyś mogła pochwalić się podobnym dorobkiem.

Włodzimierz Borodziej

Warszawa

Piotr Długołęcki

Warszawa

⁵ Fragmenty dwóch dokumentów zamieszczonych w PDD 1976 (dok nr 180 i 193) cytowane są we wspomnianej monografii (D. Jarosz, M. Pasztor, *Polska–Francja 1970–1980: relacje wyjątkowej?*, Warszawa 2006). Podanie tej informacji świadczy tylko o staranności edytorskiej wydawcy i braku merytoryczności zarzutów (choć do wstępu wkradła się nieścisłość, jeśli chodzi o podane numery — za co redaktor przeprasza Czytelników).